

Ранко Павловић

ОТКУПЉИВАЧ ПРИЧА

Затекох га пред колибом сличног танком усправљеном угарку на који се излио изненадан плусак. Тек када га поздравих, подиже главу и примијетих да једино у очима, у којима се разгоријевало рано љетно јутро, има мало живота.

Можда је дуго чекао да отворим, не знам, јер соба у којој спавам окренута је према ријеци и њеном успављујућем жубору и потискује све шумове са супротне стране колибе, па и куцање на улазним вратима. Да ми се његово куцање и увлачило у сан, у њему бих препознао ударање дјетлића кљуном по храстовој или буковој кори под којом се крију инсекти за доручак шареном враголану. Да би чуо неке шумове човјек их прво мора препознати, а ја на куцање на улазним вратима уопште нисам навикао јер ми нико не долази. Колиба је смјештена у дубокој шуми, на обали планинске ријеке, до ње не води никакав пут и овамо нико не свраћа. Купио сам је *на невиђено* од неког у браду зараслог чудака прије пет година у једној продавници здраве хране за три килограма очишћених сјеменки бундеве и лана. Објаснио ми је гдје се налази и како се до ње стиже и још ми рекао да улазна врата, направљена од храстових дасака, немају браве. Отад у колиби боравим од средине прољећа до средине јесени. По савјету оног чудака, понесем доста сјеменки, упецам понеку рибу, наберем у шуми гљива, купина и боровница, пијем воду с ријеке и, када не читам и не пишем, до изнемоглости лутам шумом, памтећи стабла крај којих пролазим по нечем препознатљивом на њима како бих знао да се вратим.

– Откупљујем приче о срећи – трже ме дошљаков промукао глас, сличан шкрипи врата на мојој колиби.

Ове ријечи ме збунеше више него његов ранојутарњи долазак.

Позвах га да уђе, вјерујући да ћу се у међувремену снаћи и да ћу моћи да схватим то што ми је саопштио у четири ријечи, од којих је прва личила на оштрицу која ми се засијеца у дах, а друга на маљ који ми се свом тежином спушта на мисао.

Захвали се на позиву и рече да га не може прихватити. Јер, када би ушао, вјероватно бих га питао ко је и одакле долази, зашто и како откупљује приче, какве оне морају бити и шта с њима касније ради, ко зна шта бих га још питао, и он би морао да ми одговара на сва та силна питања, што значи да би он мени причао причу а не ја њему. Него, замоли ме, да не дангубимо, дуг пут је пред њим, хајде да завршимо то због чега је дошао, одмах ту, пред колибом.

– Све је врло једноставно – одговорио је на збуњеност која се вјероватно оцртавала на мом буновном лицу. – Испричајте ми, молим вас, три приче, али сасвим кратке, свака да стане у највише десет реченица.

– А накнада? Рекосте да откупљујете приче? – упитах га тек да добијем на времену и отарасим се макар мрвице збуњености.

– За сваку причу једна мудра изрека! – одговорио је самоувјереношћу искусног трговца, навиклог да увијек успјешно склапа посао.

Послије краћег чешкања и мешкољења, осјећајући како ме јутарња свјежина голица по голим грудима, раменима и леђима, сјетих се приче коју сам јуче започео, исписавши у свеску само неколико првих реченица, и сабих је у мало клупко које хитних према дошљаку гледајући како се одмотава:

Кренуо човјек свијетом да итражи срећу, не знајући ни како она изгледа ни како ће је ирепознаићи. На изласку из једног села иожури да ирије ноћи ирође кроз шуму која се иред њим ситерала, ирепийоситављајући да није итако велика и да ће за сати, највише два наићи на друго село, у коме ће коначиити. У журби, несмотирено ситаде на оштар камен који му се кроз итанак ион добоко засијече у ситойало и крв иоче да наишаа ирашину. Угледа срећом један кућерак на ситойињак корака од иуића, на самој ивици шуме, и дошеиуса некако до њећа. Ту иа, на дворишћу, дочека дјевојка дује

распуштене црне косе и распусне љепоће. Угледавши његово окрвављено сивојало, сирже са себе блузу, искајиша је и зави му рану. Онако обнажена, не скривајући ируди које су дрхтале као његово срце, обрли ја и уведе у кућерак.

Чим уђоше, он заборави на рану и на љуџи на који је кренуо.

Изродили су седам синова, а сваки од њих изиради јо један ирад, на различитим сиранама свијетиа.

И ено сада њих двоје, човјека који је кренуо у поирају за срећом и жене која је згулила са себе блузу да му завије рану, љуџују од сина до сина, од ирада до ирада, неизмјерно срећни.

– Тачно десет, али подужих. Нека у слѣдећој причи буду краће.

– О чему говориш?

– О реченицама – рече дошљак и врати ме пред колибу, у рано љетно јутро и неочекивану посјету човјека сличног танком високом угарку на који се излио изненадан пљусак.

– А накнада? – присјетих се његове понуде.

– Не тражи срећу, она ће тебе наћи!

– Није ми до твојих мудровања – љутнух се.

– Зар си заборавио на нашу погодбу? Ти мени причу, ја теби мудру изреку.

Помирих се с тим што сам чуо и дадох се на смишљање друге приче.

Негдје дубоко у шуми дјетлић поче да удара кљуном по неком стаблу и умјесто каквог црвића за доручак искључа ново клупко које баци према мени а ја према дошљаку:

У замку најрављену од дуџих власи соисивене косе човјек који је мјесецима луџао шумом ухватио љиџицу и, ирилазећи јој и слушајући њено избезумљено крешћање, већ је видио како кресином удара о кремен, како искра распаљује жиљак у ируду и како се крај разорјеле ваире румени љечење на ражњу. Пустии ме и ухватићеш срећу, рече му љиџица баш кад је хџио да јој заврне врајом. Разайетџи између иради која је, немајући шџа друџо, иризла и љуџала комад јо комад његовој желуца, и жеље да уџозна лице среће, јер у поирази за њом и јесџи кренуо на неизвјесџан љуџи, човјек се дуџо иремишљао, ја је на крају љусџио љиџицу. Чим она залејрша крилима и љолетџи, а човјек љодиге љоџлед да је исџираџи, уџледа како му се љриближавају злаџине кочије с уџреџнуџиа два вранца и два зекана...

– Мање реченица, али су и даље дуге. Обуздај их, укроти их као што вјешт јахач кроти дивљег мустанга.

– Али, нисам завршио...

– Знам крај приче – рече живахније дошљак. – Много сличних већ сам откупио по разним крајевима и од разних приповједача.

Прича ме мало заморила, па сам подуже ћутао.

– Срећу никада нећеш ухватити у замку, она долази само кад је добрим дјелом призовеш.

Нисам ништа питао, знао сам да је то накнада за другу причу.

Умор се увлачио у сваку пору моје коже и натапао ми већ омлитавјело тијело зовући ме у постељу. Окренух се и хтједох да уђем у колибу, али ме заустави оштар дошљаков глас:

– А трећа прича?

У шуми рикну јелен и у његовом страсном дозивању коштуте препознах нешто налик причи:

Ловац који је кренуо у шуму да улови срндаћа или јелена кайишалаца наиђе на лане које се у дубокој јами сирмих сирана безусјјешно йокушавало домоћи слободе и живоша. Понијеће ја кући. Дјеца ће ја с радошћу храниши млијеком и дјешелином, а кад йорасије, држаће ја у дворишију, да се његовој љејоши диве йролазници. С йом мишљу, не скидајући йушку с рамена, довуче до јаме омање изваљено йранайо сшабло и убаџи ја, да се йослије уз њеја усјеншира, с ланешом у руксаку. Мало касније, док се хва-шао за йране и сиремао да изиђе из јаме, уледа четшири зајезерена ока и моћне срндаћеве ројове, йрофеј о каквом до йада није ни сањао. Лаши се йушке, али рука се укочи йред молећивим йоїледима срне и срндаћа.

Док се, йразној ранца, звиждућући и йоцукујући, враћао из шуме, осјећао је неизмјерну срећу шшо је родишелјима враишо њихово лане. Све до куће йо зашиљку су ја миловали њихови захвални йоїледи, без йрунчице сйраха.

Посљедње ријечи приче истргоше ми из груди нешто тешко и болно, што се закотрља према дошљаку који је одлазио.

– А накнада за трећу причу? – пресрете га моје питање, умало се не сплете о њега.

Када се окрену, примијетих како је ојачао и угледах два румена сунца у његовим очима.

– Никад не вјеруј човјеку који ти се представи као откупљивач прича!

Осјетих неку слабост и придржах се за довратак.

– Јер – допирао је до мене његов све снажнији глас – са сваком причом коју испричаш дајеш му кап свог живота.

На сунце које је тек било извирило изнад шуме, одједном се навукоше тамни облаци.

МОЈА БАЊАЛУКА

У једном интервјуу, прије неколико година, на питање шта мислим о мјесту и улози свог града у цјелини српске културе, одговорио сам: „Бањалука је данас, рекао бих, одмах послјије Београда и 'српске Атине', по значају трећи центар српске културе и српске умјетности и она можда има оно послање и ону улогу какву је некада имао Нови Сад, када се налазио изван Србије.” Да би остварила ту своју улогу, додао сам, потребно је „неупоредиво више издвајати за културу и подстицај умјетничког стваралаштва, што не зависи само од финансијске моћи него и односа власти према тој сфери живота”. И данас мислим да Бањалука мора бити најзначајније културно жариште изван матице, али сам све увјеренији да уз овакав однос и издвајање средстава за културу то неће дуго постати.

Понекад размишљам о томе колико је Кочићева Бањалука и моја. Он је овај град посматрао с планине и из зидина „Црне куће” и био киван на трговце. Бањалука је и данас пуна трговаца, „његових” и ових нових (новокомпонованих бизнисмена), с тим да су Кочићеви (што он понекад није јасно видио) одлазили и у Беч, Трст или Пешту да прате културне догађаје, оснивали и помагали културна друштва и институције, а данашњи и не размишљају о култури.

Ипак, највише је она моја Бањалука у којој ничу клубови младих писаца за које су широм отворена врата Дома културе, у коју стижу књижевни часописи са свих страна и читају се у групама, у којој се с великом радошћу и узбуђењем дочекује свака нова књига, изложба, позоришна премијера... и о томе се дуго прича и пише. Сам себи често кажем: Неће то ваљда остати само у сјећању.